

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยขอเสนอเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล
อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้สนการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา ในปีการศึกษา 2532 ที่เปิดสอนวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 639 โรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียน 639 โรงเรียนนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 639 คน ครูสอนอิสลามศึกษาจำนวน 635 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,274 คน ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรใช้สูตร Taro Yamane จากจำนวนโรงเรียน 639 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างประชากร 243 โรงเรียน ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นชั้น ๆ โดยใช้อำเภอเป็นหลักใน 37 อำเภอ และ 4 กิ่งอำเภอ และกำหนดสัดส่วนตัวอย่างในแต่ละอำเภอได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรดังนี้

- 1.1 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร กำหนดให้มีจำนวนเท่ากับโรงเรียนที่ถูกสุ่มคือ 243 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างครูสอนอิสลามศึกษา กำหนดให้มีเท่ากับจำนวนโรงเรียนที่ถูกสุ่ม และถ้าโรงเรียนใดมีครูสอนอิสลามศึกษามากกว่า 1 คน จะใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครูสอนอิสลามศึกษา 243 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 486 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาคำรាយงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ แบบสอบถามมี 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิสามัญ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาและการได้รับการอบรมการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ตามทบทวนและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการและคำถามแบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ซึ่งจะถามถึงปัญหาแต่ละด้านของการใช้หลักสูตรในตอนที่ 2 ของแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการและคำถามแบบปลายเปิด

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับครูสอนอิสลามศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิสามัญ วุฒิทางการศึกษา วุฒิทางศาสนา ประสบการณ์ในการสอนวิชาอิสลามศึกษาและการได้รับการอบรมการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูสอนวิชาอิสลามศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ

รายการและคำถามแบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ซึ่งจะถามถึงปัญหาแต่ละด้านของการใช้หลักสูตรในตอนที่ 2 ของแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการและคำถามแบบปลายเปิด

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูสอนอิสลามศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา บัตตานี นราธิวาส สตูลและสงขลา สรุปได้ว่า

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 - 45 ปี วุฒิสามัญส่วนใหญ่ ม.3 หรือ ม.ศ.3 วุฒิทางการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี วิชาเอกการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 7 ปี เกือบทั้งหมดได้รับการอบรมหรือเข้าสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เรื่องที่อบรมหรือสัมมนา คือ เรื่องการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีระยะเวลา 1 วัน และหน่วยงานที่จัดคือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

ส่วนครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี วุฒิสามัญส่วนใหญ่ ม.3 หรือ ม.ศ.3 วุฒิทางการศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา วุฒิทางศาสนาส่วนใหญ่ชั้นปีที่ 7 มีประสบการณ์ในการสอนวิชาอิสลามศึกษาจำนวน 9 ปี เกือบทั้งหมดเคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เรื่องที่อบรมหรือสัมมนา คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยมีระยะเวลา 2 วัน และหน่วยงานที่จัดคือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

2. สภาพการใช้หลักสูตรอิสลาม ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523

2.1 เกี่ยวกับการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

2.1.1 ในด้านการวางแผนการสอน ในการจัดการศึกษาวิชาอิสลามศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการใช้หลักสูตรโดยยึดแนวทางจากหลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 และเป้าหมายของการดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ของโรงเรียน ได้แก่ เพื่อให้หน่วยงานทุกหน่วยงานให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างดี การบริหาร

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ของโรงเรียน โดยมีจุดประสงค์ของนโยบายมุ่งมั่นในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติงานนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้กำหนดนโยบายเอง และไม่มี การปรับปรุงนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อการใช้หลักสูตรของโรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่อึดตามนโยบายและแผนงานของสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้เอกสารเพื่อการวางแผนใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 คือหลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 วิธีการที่ใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียนวางแผนร่วมกับครูสอนอิสลามศึกษา ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีการนิเทศภายในเกี่ยวกับการสอนวิชาอิสลามศึกษาของโรงเรียน ผู้ดำเนินการ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะการนิเทศภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการสอนวิชาอิสลามศึกษา คือ นิเทศตามแผนงานที่โรงเรียนจัดทำ ระยะเวลาในการติดตามและประเมินผลโครงการปฏิบัติงานวิชาอิสลามศึกษาของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในปลายภาคเรียนโดยใช้วิธีสังเกตการสอนของครู และได้้นำผลการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรมาใช้ประโยชน์เพื่อปรับปรุงการสอนของครู ส่วนในการวางแผนการสอนของครูสอนอิสลามศึกษานั้นพบว่า เอกสารหลักสูตรที่โรงเรียนจัดไว้และครูสอนอิสลามศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ได้แก่ แผนการสอนย่อย โดยผู้บริหารโรงเรียนกำหนดให้จัดทำแผนการสอนหรือบันทึกการสอนวิชาอิสลามศึกษา ด้วยวิธีครูสอนอิสลามศึกษาแต่ละคนจัดทำเอง และครูสอนอิสลามศึกษาเกือบทั้งหมดทำแผนการสอนย่อยหรือบันทึกการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยใช้ระยะเวลาก่อนสอนเรื่องนั้น ๆ 1 สัปดาห์ ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ใช้แผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาสำหรับเตรียมการสอนเกือบทั้งหมดมีการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนจากแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยวิธีเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบทเรียน ครูสอนอิสลามศึกษาที่ไม่เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนจากแผนการสอน ได้ใช้วิธี ใช้ทุกกิจกรรมที่มีในแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา และใช้กิจกรรมอื่นที่คิดว่าเหมาะสมกว่า

2.1.2 ในด้านการจัดหา/ทำและใช้วัสดุหลักสูตรพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับวัสดุหลักสูตรวิชาอิสลามศึกษาจากการซื้อโดยงบประมาณที่ได้รับ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีหลัก

สูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 และวัสดุหลักสูตรวิชาอิสลามศึกษาที่ต้องการเพิ่มเติมมากที่สุด คือ รูปภาพประกอบบทเรียน ส่วนการเตรียมการและจัดทำเอกสารเพื่อใช้หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาของโรงเรียน ครูสอนอิสลามศึกษา ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และครูกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยช่วยกันเตรียมการและจัดทำ ในการจัดทำแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 เอกสารที่ใช้กันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ บันทึกการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยใช้วิธีจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับซื้อหรือจัดทำสื่อโดยเฉพาะ สำหรับโรงเรียนที่ไม่มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โรงเรียนได้มาด้วยวิธีรับจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด การเก็บ บำรุงรักษา และซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีครูสอนอิสลามศึกษาเก็บ บำรุงรักษา และซ่อมแซมสื่อด้วยตนเอง การจัดระบบการใช้สื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีให้ครูสอนอิสลามศึกษาผลิตและใช้สื่อด้วยตนเอง งบประมาณและวัสดุสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาที่โรงเรียนได้รับส่วนใหญ่ไม่เพียงพอ ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้วิธีผลิตสื่อการเรียนการสอนอย่างง่าย ๆ โดยใช้วัสดุท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการสนับสนุนให้ครูสอนอิสลามศึกษานำวัสดุหรือเศษวัสดุในท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน โดยใช้วิธีโรงเรียนจัดซื้อ ส่วนการจัดหา/ทำและใช้วัสดุหลักสูตรของครูสอนอิสลามศึกษานั้นพบว่า วัสดุหลักสูตรที่โรงเรียนจัดไว้ ได้แก่ แผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา วัสดุหลักสูตรที่ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มเติม ได้แก่ รูปภาพประกอบบทเรียน เอกสารเพื่อการใช้หลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำและครูสอนอิสลามศึกษามีส่วนร่วมจัดทำ ได้แก่ บันทึกการสอน วัสดุหลักสูตรที่มีอยู่ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เพียงพอ และได้ใช้วิธีผลิตและประยุกต์ใช้ขึ้นเอง สื่อการเรียนการสอนก็มีไม่เพียงพอเช่นกัน ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีจัดทำขึ้นเอง วัสดุหลักสูตรที่มีอยู่ในโรงเรียนนั้น ส่วนมากมีสภาพทันสมัยใช้งานได้ ส่วนเรื่องการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีการนำมาใช้โดยใช้วิธีจัดให้นักเรียนไปฝึกภาคปฏิบัติตามสถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น

2.2 เกี่ยวกับการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเพื่อการใช้หลักสูตร

2.2.1 ในด้านการเตรียมบุคลากรพบว่า ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มีการมาทำงานก่อนเปิดภาคเรียนในช่วงเวลา 1 สัปดาห์ก่อนเปิดภาคเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนสั่ง

ให้มาปฏิบัติงานในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการสอนวิชาอิสลามศึกษาในช่วงปิดภาคเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มี การปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนน้อยที่มีการปฏิบัติและจะใช้วิธีให้เข้ารับการอบรมระยะสั้น ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียนก่อนเปิดภาคเรียนโดยวิธีการสอบถามด้วยวาจา ในการปฏิบัติงานด้านวิชาการเกี่ยวกับการสอนวิชาอิสลามศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีคณะทำงาน และได้ดำเนินงานด้านวิชาการโดยผู้บริหารโรงเรียนส่งเอกสารสอนอิสลามศึกษาโดยตรง สำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่มีคณะทำงานด้านวิชาการได้มีคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดให้มีคณะทำงานด้านวิชาการเกี่ยวกับการสอนวิชาอิสลามศึกษาคือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนยิ่งขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียน และได้ใช้วิธีอื่นคือให้ครูสอนอิสลามศึกษาเยี่ยมชมการสอนของครูภายในโรงเรียน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่ได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูสอนอิสลามศึกษานั้น ได้เชิญปีการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยการเชิญจากบุคลากรภายนอกในการเสริมแรงครูสอนอิสลามศึกษาให้มีความกระตือรือร้นในการสอนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ให้ครูสอนอิสลามศึกษารับผิดชอบตามความสามารถ ความถนัดและความสมัครใจวิธีการที่ใช้คือ สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือช่วยแก้ไข ปัญหา และให้ความสำคัญแก่วิชาอิสลามศึกษา ส่วนการเตรียมบุคลากรของครูสอนอิสลามศึกษานั้นพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการสำรวจความพร้อม โดยผู้บริหารโรงเรียนใช้วิธีประชุมปรึกษาหารือ และได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนใช้วิธีส่งเข้ารับการอบรมวิธีการที่ครูสอนอิสลามศึกษาได้รับการเสริมขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารโรงเรียน คือ ได้รับคำแนะนำและปรึกษาจากทางโรงเรียน

2.2.2 ในด้านการจัดตารางสอนพบว่า ระยะเวลาในการจัดตารางสอนของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการคือ จัดตารางสอนทุกปี โดยคณะกรรมการวิชาการโรงเรียนร่วมกันจัดทำทุกระดับชั้น เวลาสำหรับการสอนวิชาอิสลามศึกษาในแต่ละระดับชั้นหลักสูตรได้กำหนดไว้ว่า ชั้น ป.1 - 6 กำหนดให้สอน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ผู้บริหารโรงเรียนเกือบทั้งหมดได้ปฏิบัติจริง 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในแต่ละระดับชั้น ช่วงเวลาที่จัดคือ 1 ชั่วโมงจากกลุ่ม สปช. และ 1 ชั่วโมงจากกลุ่ม สสน. และผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการจัดตารางเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนวิชาอิสลามศึกษาของแต่ละระดับชั้น เพราะนักเรียนส่วนใหญ่เรียนวิชาศาสนาตามหมู่บ้าน สุเหร่า มัสยิด และปอเนาะต่าง ๆ อยู่แล้ว

2.2.3 ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนพบว่า ลักษณะของห้องเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดห้องละหมาดเพื่อเสริมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ห้องละหมาดเป็นห้องสำหรับนักเรียนปฏิบัติศาสนกิจในโรงเรียน โดยส่วนใหญ่จะจัดห้องเรียนเป็นห้องละหมาด เกณฑ์ที่ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ในการจัดสภาพของห้องละหมาด ได้แก่ มีความสะดวกต่อการใช้และสภาพที่เป็นจริงของห้องละหมาดในโรงเรียนส่วนใหญ่มีผู้รับผิดชอบดูแลรักษา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีการดูแลรักษาและปรับปรุงให้พร้อมที่จะใช้งานได้ตลอดเวลา โดยให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมของครูสอนอิสลามศึกษานั้นพบว่า สถานที่ที่ใช้สอนส่วนใหญ่มีความเพียงพอ ห้องละหมาดส่วนใหญ่มีความเพียงพอ แต่ห้องละหมาดกับจำนวนนักเรียนที่เข้าละหมาดไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากห้องคับแคบและการจัดสภาพห้องละหมาดส่วนใหญ่ได้จัดห้องละหมาดโดยเฉพาะ วัสดุอุปกรณ์ที่ครูสอนอิสลามศึกษาจัดให้มีในห้องละหมาดส่วนใหญ่จะจัดเสื่อหรือพรมน้ำมัน ในการใช้ห้องละหมาดนั้นพบว่า ได้ใช้ทุกครั้งที่มีการฝึกภาคปฏิบัติ และมีการดูแลรักษาและปรับปรุงอยู่เสมอพร้อมที่จะใช้งานได้ตลอดเวลา โดยให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

2.2.4 ในด้านการจัดสรรงบประมาณพบว่า เงินงบประมาณที่โรงเรียนมีสำหรับใช้ในการบริหารโรงเรียนมีไม่เพียงพอ และผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีให้ครูภายในโรงเรียนทุกคนช่วยกันออกเงิน ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดสรรตามสัดส่วนอย่างเหมาะสม โดยมีวิธีการดำเนินการคือ สำนวณความต้องการของครูภายในโรงเรียนทุกคน และผู้มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารโรงเรียน

2.2.5 ในด้านการประชาสัมพันธ์พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียน โดยใช้วิธีประชุมชี้แจงกลุ่มเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์คือ พ่อแม่ และผู้ปกครองนักเรียน ความคาดหวังที่ได้จากการประชาสัมพันธ์คือ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และผู้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์คือ ครูสอนอิสลามศึกษา

2.3 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

2.3.1 ในด้านกิจการการเรียนการสอนพบว่า ในการเตรียมการสอนนั้น ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้เตรียมการสอนทุกครั้งที่จะสอน ความรู้ที่ครูสอนอิสลามศึกษาต้องการ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนคือ วิธีสอนและเทคนิคการสอน ก่อนที่ครูสอนอิสลามศึกษาจะทำการสอนตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ส่วนใหญ่ได้ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียนทุกครั้งที่เข้าสอน สำหรับคาบเวลาที่กำหนดให้กับการปฏิบัติจริงในการสอนวิชาอิสลามศึกษาครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเพียงพอ เนื่องจากครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีเลือกกิจกรรมบางกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาในแต่ละบทเรียนมาใช้

2.3.2 ในด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยวิธีจัดป้ายนิเทศ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาโดยให้คำปรึกษาแนะนำ ผู้มีส่วนร่วมในการจัดคือ ครูสอนอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดหนังสืออ่านเพิ่มเติมในห้องสมุดโรงเรียนมากที่สุด วัสดุอุปกรณ์ที่ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดให้มีในห้องละหมาดคือ เสื้อหรือพรมน้ำมัน และกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สนับสนุนให้จัดในห้องละหมาดคือ การฝึกภาคปฏิบัติหลังจากนักเรียนได้เรียนภาคทฤษฎีไปแล้ว สำหรับกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนของครูสอนอิสลามศึกษานั้นพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้จัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยวิธีจัดป้ายนิเทศ ในการสนับสนุนช่วยเหลือจากฝ่ายวิชาการในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมคือ ครูภายในโรงเรียนทุกคนร่วมกันจัดทำ ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อนหรือเรียนเก่ง โดยใช้วิธีสำรวจจุดบกพร่องของเด็กแล้วแก้ที่จุดนั้น ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้สนับสนุนให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดหรือมุมหนังสือในห้องเรียนโดยมอบหมายงานให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ในห้องสมุดของโรงเรียนมีหนังสือเสริมการเรียนวิชาอิสลามศึกษาคือ หนังสืออ่านเพิ่มเติม ในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนของครูสอนอิสลามศึกษานั้น ส่วนมากได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเป็นอย่างดี และกิจกรรมที่ครูสอนอิสลามศึกษาจัดในห้องละหมาดคือ การละหมาดซุฮ์ร

2.3.3 ในด้านเทคนิคและวิธีสอนพบว่า วิธีสอนที่ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ใช้สอนคือ การฝึกปฏิบัติ ครูสอนอิสลามศึกษาได้ศึกษาเทคนิคและวิธีสอนเพื่อให้การเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาได้ผลดีจากแผนการสอน เพื่อเป็นการเสริมการเรียนวิชาอิสลามศึกษา ครูสอนอิสลามศึกษาได้ตกแต่งห้องเรียนที่สอนด้วยวิธีจัดมุมวิชาอิสลามศึกษาในการใช้สื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ใช้เป็นประจำ สื่อการเรียนการสอนที่ครู

สอนอิสลามศึกษาใช้กันมากคือ บัตรคำ เกณฑ์ที่ครูสอนอิสลามศึกษาใช้ในการเลือกวิธีสอนคือ ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และเมื่อครูสอนอิสลามศึกษาประสบปัญหาในเรื่องเทคนิคและวิธีสอนวิชาอิสลามศึกษา ผู้ที่ช่วยได้คือ ครูวิชาการโรงเรียน

2.3.4 ในด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนพบว่า ในการประเมินผลการเรียนนั้น ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้ประเมินผลทุกครั้งเมื่อเรียนภาคทฤษฎีจบในแต่ละครั้ง และเมื่อมีการฝึกปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสังเกต ในการทดสอบวัดความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นในวิชาอิสลามศึกษา ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้ทดสอบในสัปดาห์แรกเมื่อเปิดภาคเรียน เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นในวิชาอิสลามศึกษาของนักเรียน โดยครูสอนอิสลามศึกษาได้จัดทำขึ้นเอง โดยใช้วิธีการสอบถาม ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้ประเมินผลการเรียนของนักเรียนในด้านความเข้าใจ ในการสร้างเกณฑ์สำหรับวัตถุประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อในแต่ละบทเรียนด้วยวิธีจัดทำด้วยตนเอง และได้ทำการทดสอบย่อยเมื่อจบการสอนแต่ละบทเรียนแล้ว โดยครูสอนอิสลามศึกษาได้ข้อทดสอบย่อยมาด้วยวิธีจัดทำด้วยตนเอง ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักเรียนนั้นพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้วัดผลและประเมินผลหลังการสอน และนำผลการประเมินมาใช้เกี่ยวกับการปรับปรุงวิธีสอนของตนเอง

3. ปัญหาในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523

3.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

3.1.1 ในด้านการวางแผนการสอนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานตามนโยบายของโรงเรียน ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจนโยบายของโครงการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงกำหนดนโยบายเฉพาะของโรงเรียนไม่ได้ รองลงมาคือ ครูส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญที่จะกำหนดนโยบาย และการประสบปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตรพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ งบประมาณไม่เพียงพอ รองลงมา ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความเข้าใจในการจัดทำส่วนปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการสอนของครูอิสลามศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ รองลงมา ได้แก่ ช่วงเวลาในการดำเนินการไม่เพียงพอ และการประสบปัญหาเกี่ยวกับการคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนจากแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ

กิจกรรมการเรียนการสอนมากต้องใช้เวลามาก รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนมากเกินไป

3.1.2 ในด้านการจัดหา/ทำและใช้วัสดุหลักสูตรพบว่า การประสบปัญหาเกี่ยวกับการการจัดให้มีเอกสารหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ งบประมาณไม่พอ รองลงมา ได้แก่ ขาดแหล่งวิชาการในห้องเรียน และการประสบปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ รองลงมา ได้แก่ ผู้ผลิตสื่อขาดความชำนาญ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการจัดหา/ทำและใช้วัสดุหลักสูตรเพื่อการสอนวิชาอิสลามศึกษาของครูสอนอิสลามศึกษาพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาขาดความรู้และทักษะในการผลิต รองลงมา ได้แก่ ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ

3.2 การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเพื่อการใช้หลักสูตร

3.2.1 ในด้านการเตรียมบุคลากรพบว่า การประสบปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ขาดการนิเทศติดตาม รองลงมา ได้แก่ งบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมตัวของครูสอนอิสลามศึกษาในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้และการอบรม รองลงมา ได้แก่ ได้รับข่าวสารและเอกสารประกอบหลักสูตรล่าช้า

3.2.2 ในด้านการจัดตารางสอนพบว่า การประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดตารางสอน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ไม่มีเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริม รองลงมา ได้แก่ การสอนวิชาอิสลามศึกษาอยู่ในช่วงบ่ายเด็กไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร

3.2.3 ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนพบว่า การประสบปัญหาเกี่ยวกับห้องเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาห้องเรียนมีจำนวนจำกัดไม่สามารถจัดเป็นเอกเทศสำหรับวิชาอิสลามศึกษาได้ รองลงมา ได้แก่ ห้องเรียนมีขนาดไม่พอเหมาะกับจำนวนนักเรียน และการประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสถานที่ละหมาดพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ห้องเรียนมีไม่เพียงพอ ไม่สามารถจัดเป็นห้อง

ละหมาดได้ รองลงมา ได้แก่ ห้องละหมาดมีขนาดไม่พอสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน ส่วนการประสบปัญหาเกี่ยวกับห้องละหมาดของครูอิสลามศึกษานั้นพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาโรงเรียนมีอาหารและห้องเรียนจำนวนจำกัด ไม่สามารถจะจัดเป็นห้องละหมาดได้ รองลงมา ได้แก่ ขนาดของห้องละหมาดไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน

3.2.4 ในด้านการจัดสรรงบประมาณพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือโรงเรียนได้รับงบประมาณในจำนวนจำกัดมาก ไม่สามารถแบ่งจัดสรรให้วิชาอิสลามศึกษาได้ รองลงมา ได้แก่ ได้รับเอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนจากสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 แล้ว

3.2.5 ในด้านการประชาสัมพันธ์พบว่า การประสบปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การจัดสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ส่วนปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ขาดครูผู้ดำเนินงานที่มีความรู้ความเข้าใจ รองลงมา ได้แก่ งบประมาณในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอ

3.3 การจัดการเรียนการสอน

3.3.1 ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า การประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาไม่มีห้องเรียนเฉพาะ รองลงมา ได้แก่ ความรู้พื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันมาก

3.3.2 ในด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาที่มีห้องเรียนไม่เพียงพอ รองลงมา ได้แก่ งบประมาณในการดำเนินการมีไม่เพียงพอ ส่วนครูสอนอิสลามศึกษานั้น ส่วนใหญ่ประสบปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ รองลงมา ได้แก่ ช่วงเวลาในการจัดไม่เพียงพอ

3.3.3 ในด้านเทคนิคและวิธีสอนพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาขาดสื่อการเรียนการสอน รองลงมา ได้แก่ ขาดความรู้ในการใช้เทคนิคและวิธีสอน

3.3.4 ในด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ส่วนปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผล รองลงมา ได้แก่ มีจำนวนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องวัดมากเกินไป

นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนอิสลามศึกษาได้เสนอปัญหาเพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้คือ

ผู้บริหารโรงเรียน

1. นโยบายหน่วยเหนือเข้าใจยาก
2. ขาดผู้รับผิดชอบในระดับอำเภอและจังหวัด
3. ครูสอนอิสลามศึกษาไม่ค่อยสนใจและไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อ
4. ไม่เคยได้รับการอบรมหรือสัมมนา
5. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 รวมทั้งเอกสารประกอบบางเรื่องยังขัดกับปรัชญา หลักการอิสลาม จึงทำให้กระทบกับวิชาอื่น ๆ

ครูสอนอิสลามศึกษา

1. ขาดความสนใจและสนับสนุนจากอำเภอ
2. พื้นฐานวิชาอัลกุรอานของนักเรียนไม่เท่ากัน
3. วัสดุอุปกรณ์มีไม่ครบทุกเนื้อหา
4. การวัดผลและประเมินผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาไม่มีผลต่อการเลื่อนชั้นของนักเรียน ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ

การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผลการวิจัย เรื่องการศึกษาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยแยกอภิปรายผลเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในระหว่าง 41 - 45 ปี วุฒิสามัญ ม.3 หรือ ม.ศ.3 มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา 7 ปี เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เรื่องที่อบรมหรือสัมมนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้เวลา 1 วัน และหน่วยงานที่จัดอบรมหรือสัมมนา คือ สำนัก

งานการประถมศึกษาจังหวัด ผู้วิจัยเห็นว่าอายุ วุฒิสามัญ วุฒิทางการศึกษา และวิชาเอกของผู้บริหารโรงเรียนนับว่าเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมในการบริหารงานและมีความรับผิดชอบสูง และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานนานพอสมควร ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาแล้ว ซึ่งคาดได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สามารถดำเนินงานโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี

ส่วนสถานภาพของครูสอนอิสลามศึกษานั้นผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในระหว่าง 26 - 30 ปี วุฒิสามัญ ม.3 หรือ ม.ศ.3 ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา และมีวุฒิศาสนาชั้นปีที่ 7 มีประสบการณ์ในการสอนวิชาอิสลามศึกษา 9 ปี ครูสอนอิสลามศึกษาเกือบทั้งหมดเคยได้รับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เรื่องที่อบรมหรือสัมมนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ส่วนใหญ่ใช้เวลา 2 วัน และหน่วยงานที่จัดอบรมหรือสัมมนาคือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ผู้วิจัยเห็นว่า อายุ วุฒิสามัญ และวุฒิศาสนาของครูสอนอิสลามศึกษานับว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เหมาะสมในการเป็นครูสอนวิชาอิสลามศึกษา มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้ดี และมีความรู้ทางศาสนาเพียงพอที่จะสอนให้แก่ักเรียนได้ แต่เป็นที่น่าสังเกตเรื่องวุฒิทางการศึกษา ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 73.93 ไม่มีวุฒิทางการศึกษา ที่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีเพียงร้อยละ 19.43 และระดับปริญญาตรีมีเพียงร้อยละ 6.64 ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง และอาจจะเป็นผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนสอนวิชาอิสลามศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคำ พาหอม (2529) พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับครูและวิทยากรผู้สอนอิสลามศึกษาคือ การยอมรับและความเชื่อถือของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อวิทยากรเป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ วิทยากรไม่มีวุฒิทางครู แต่อย่างไรก็ตามครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาอิสลามศึกษาเป็นเวลา 9 ปี และเกือบทั้งหมดเคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาแล้ว โดยใช้ระยะเวลาในการอบรมหรือสัมมนา 2 วัน ผู้วิจัยเห็นว่าถึงแม้ว่าครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา แต่ประสบการณ์ในการทำงานและการเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาก็ช่วยให้ครูสอนอิสลามศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีพอสมควร หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้ศึกษาต่อในสถาบันระดับอุดมศึกษาและในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นกว่านี้ก็ทำให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้ปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น หน่วยงานที่จัดการอบรมหรือสัมมนาส่วนใหญ่คือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ ร้อยละ

ของเรื่องที่อบรมหรือสัมมนา ระยะเวลาในการอบรมหรือสัมมนา และหน่วยงานที่จัดอบรมหรือสัมมนา มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 100 ทั้งนี้เนื่องจากโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2523 ซึ่งเป็นระยะเวลาเกือบ 10 ปีแล้ว จึงมีการอบรมหรือสัมมนาบ่อย ๆ โดยใช้ระยะเวลาต่าง ๆ กัน หน่วยงานที่จัดการอบรมหรือสัมมนามีทั้งกลุ่มโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 และครูสอนอิสลามศึกษาต้องเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเป็นประจำทุกปี จึงทำให้ค่าร้อยละมีค่าเท่ากับ ร้อยละ 100

ตอนที่ 2 สภาพการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523

2.1 เกี่ยวกับการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

2.1.1 ในด้านการวางแผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการใช้หลักสูตรโดยยึดแนวทางจากหลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการคือ เพื่อให้หน่วยงานทุกหน่วยงานให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างดี (ร้อยละ 88.79) และยังมีผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 72.90 ได้กำหนดเป้าหมายของการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายการจัดการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนได้กำหนดนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 โดยมีจุดประสงค์เพื่อมุ่งมั่นในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้กำหนดจุดประสงค์ของนโยบายได้สอดคล้องกับจุดประสงค์หลักของการสอนจริยศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในเรื่องการวางแผนการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนวางแผนร่วมกับครูสอนอิสลามศึกษา ส่วนในการวางแผนการสอนของครูสอนอิสลามศึกษานั้นจะใช้แผนการสอนย่อยเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยจัดทำบันทึกการสอนเองซึ่งจะใช้สำหรับเตรียมการสอนล่วงหน้าก่อนสอน 1 สัปดาห์ และได้เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนจากแผนการสอนวิชาอิสลามโดยเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบทเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า ในการวางแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น โรงเรียนควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการวางแผนการสอนร่วมกัน เพราะวิชา

อิสลามศึกษาเป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์และมีเนื้อหาสอดคล้องกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้บริหารโรงเรียนควรวางแผนร่วมกันกับครูสอนอิสลามศึกษา ครูสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และครูวิชาการโรงเรียน การวางแผนการสอนนั้นเป็นความร่วมมือด้านวิชาการภายในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน ครูสามารถใช้แผนการสอนเตรียมการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนอีกด้วย ดิลก บุญเรืองรอด (2521) ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอนร่วมกันเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวิชา อันจะส่งผลให้แก่ผู้เรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีการนิเทศภายในเกี่ยวกับการสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการนิเทศภายใน ซึ่งจะนิเทศตามแผนงานที่โรงเรียนจัดทำไว้ ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนต่าง ๆ ควรจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียนหรือคณะทำงานที่ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมาย เพราะบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นผู้รู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน ซึ่งสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงในการจัดกิจกรรมการเรียนให้มีความคืบหน้ายิ่งขึ้น ดังที่ กฤษณี น้ำเพชร (2521 อ่างใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2530) ได้สรุปความเห็นในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียนว่า หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้บริหารโรงเรียนในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น และวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา โดยความร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันปรึกษาหารือ เพื่อทำการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนอาจเชิญวิทยากรและศึกษานิเทศก์มาร่วมงานด้วย

2.1.2 ในด้านการจัดหา/ทำและใช้วัสดุหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า วัสดุหลักสูตรที่โรงเรียนมีมากคือ หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ยึดแนวทางจากหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2523 ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปในแนวเดียวกัน และผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษามีการจัดทำบันทึกการสอนเพื่อใช้ในการเตรียมการสอนล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้ครู

สอนอิสลามศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาตามความพร้อมของครูผู้สอน ตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนได้ เป็นการช่วยให้ครูสอนอิสลามศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนไปได้อย่างราบรื่นและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า วัตถุประสงค์ที่โรงเรียนต้องการเพิ่มเติมคือ รูปภาพประกอบบทเรียน จะเห็นได้ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังนิยมใช้สื่อการเรียนการสอนที่ใช้กันอยู่ทั่ว ๆ ไป ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีการนำสื่อการเรียนการสอนไปใช้โรงเรียนน่าจะพัฒนาให้ดีขึ้น ด้วยการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น แถบบันทึกเสียง ภาพสไลด์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ โทรทัศน์ ภาพทัศน์ (วีดีโอเทป) เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น และจะส่งผลทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษามีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นด้วย

2.2 เกี่ยวกับการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเพื่อการใช้หลักสูตร

2.2.1 ในด้านการเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมของครูสอนอิสลามศึกษา โดยการสอบถามวาจา และประชุมปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นวิธีที่จะทำให้ทราบถึงความต้องการและปัญหาของครูสอนอิสลามศึกษา และเป็นการสร้างเสริมกำลังใจในการปฏิบัติงานอีกทางหนึ่งด้วย ครูได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนการสอนวิชาอิสลามศึกษาด้วยการส่งเข้ารับการอบรมและการประชุมชี้แจง และผู้บริหารโรงเรียนได้เพิ่มพูนประสิทธิภาพการสอนในช่วงปิดภาคเรียน โดยให้ครูเข้ารับการอบรมระยะสั้นและเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ในการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์พอสมควร จากผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิสามัญ ม.3 หรือ ม.ศ.3 ไม่มีวุฒิทางการศึกษา แต่โดยสภาพปัจจุบันครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่กำลังศึกษาต่อในระดับอนุปริญญา และในระดับปริญญาตรีจำนวนมาก มีวุฒิทางศาสนาชั้นปีที่ 7 มีประสบการณ์ในการสอนวิชาอิสลามศึกษาเป็นเวลา 9 ปี และครูเกือบทั้งหมดเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาแล้ว เพราะฉะนั้นจึงพอที่จะหวังได้ว่า ครูสอนอิสลามศึกษามีความพร้อม ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการสอนวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งจะทำให้การใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในเรื่องการเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสอน

อิสลามศึกษานั้น ผู้บริหารโรงเรียนให้การเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยการให้ครูสอนอิสลามศึกษารับผิดชอบงานตามความสามารถ ความถนัด และความสมัครใจ อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแก้ไขปัญหา และให้ความสำคัญแก่วิชาอิสลามศึกษา และครูสอนอิสลามศึกษาให้ความเห็นว่า การเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับคือ การให้คำแนะนำและปรึกษาจากทางโรงเรียน และรองลงมาคือ ได้รับมอบหมายงานตามความสามารถ จะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ได้รับจากครูสอนอิสลามศึกษามีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนได้เสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครูสอนอิสลามศึกษาได้ดีพอสมควร ซึ่งเป็นการช่วยเตรียมครูสอนอิสลามศึกษาในการปฏิบัติงานได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.2.2 ในด้านการจัดตารางสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้จัดตารางสอนเป็นประจำทุกปี โดยใช้วิธีการให้คณะกรรมการวิชาการโรงเรียนร่วมกันจัดทุกระดับชั้น และโรงเรียนส่วนใหญ่จัดอัตราเวลา 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และต่อชั้นเรียน มีโรงเรียนบางโรงเรียนจัดอัตรา 1 ชั่วโมง 1.50 ชั่วโมง และ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และต่อชั้นเรียน จะเห็นได้ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดอัตราเวลาสำหรับวิชาอิสลามศึกษาได้สอดคล้องถูกต้องตามที่หลักสูตรกำหนด แต่ยังมีโรงเรียนบางโรงเรียนที่ยังเข้าใจคลาดเคลื่อนอยู่ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนครูสอนอิสลามศึกษา และบุคลากรภายในโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะทำความเข้าใจกับหลักสูตรอิสลามศึกษาให้ละเอียด ชัดเจน และถูกต้อง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในระดับอำเภอ จังหวัดและเขตการศึกษาควรจะได้ใกล้ชิดติดตาม และช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้ให้โรงเรียนปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามที่หลักสูตรกำหนด ในเรื่องช่วงเวลาจัดสำหรับวิชาอิสลามศึกษานั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดช่วงเวลา 1 ชั่วโมงจากกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และ 1 ชั่วโมงจากกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย รองลงมาคือ จัดช่วงเวลา 2 ชั่วโมงจากกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาที่จัดสำหรับวิชาอิสลามศึกษานั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดให้สอดคล้องตามที่หลักสูตรกำหนด เป็นผลทำให้กระทบคาบเวลาของกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรที่จะจัดคาบเวลาสำหรับวิชาอิสลามศึกษาโดยวิธีเฉลี่ยจำนวนคาบเวลาเรียนตามที่หลักสูตรอิสลามศึกษาได้สอดแทรกในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งจะมีโรงเรียนเป็นส่วนน้อยที่สุดได้จัดคาบเวลาโดยวิธีนี้ สำหรับเรื่องการสอนซ่อมเสริมนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการจัด โดยให้เหตุผลว่า นักเรียนส่วนใหญ่เรียนวิชาศาสนาตามหมู่บ้าน

สุเหร่า มัสยิด และปอเนาะต่าง ๆ อยู่แล้ว และมีโรงเรียนบางส่วนซึ่งเป็นจำนวนน้อยให้เหตุผลว่า งบประมาณสำหรับค่าตอบแทนและเวลาเป็นตัวกำหนดที่ทำให้จัดเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริมไม่ได้ ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนจำเป็นต้องจัดเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริม เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องความสามารถในการเรียน ความตั้งใจในการเรียน ความรู้พื้นฐาน และทักษะเบื้องต้น และทั้งยังเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนทุกคนที่จะต้องสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนเมื่อพบว่าผู้เรียนมีความล้มเหลวทางการเรียนหรือมีความสามารถในการเรียนได้เร็ว ศรีયા และ ประภัสสร นิยมธรรม (2525) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดหรือได้ทำงานใกล้ชิดกับเด็กซ่อมจะสังเกตเห็นว่าเด็กแต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์ของตน ดังนั้นการที่ครูจะใช้วิธีการสอนนักเรียนทุกคนให้เหมือนกันหมด ประหนึ่งว่านักเรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถระดับเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิดไปในทำนองเดียวกัน จึงเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง ผลการสอนเช่นนั้น ก่อให้เกิดความล้มเหลวทางการเรียนแก่เด็กมานักต่อนัก อย่างไรก็ตามการที่ครูในปัจจุบันต้องรับภาระสอนเด็กจำนวนมากเกินไปก็เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ ยิ่งไปกว่านั้นครูส่วนมากยังต้องรับภาระหลาย ๆ วิชาอีกด้วย ผลสอนจึงไม่ได้ช่วยเด็กให้มีความเจริญงอกงามไปเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้การสอนซ่อมเสริมหรือการสอนเพื่อบรรดิกการจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

2.2.3 ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีห้องเพื่อเสริมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาคือ ห้องละหมาด รองลงมาคือ ห้องสมุด และห้องเรียน และมีโรงเรียนบางโรงเรียนซึ่งเป็นจำนวนน้อยมากได้จัดให้มีห้องอิสลามศึกษา และศาลาอิสลามศึกษา บางโรงเรียนมีห้องเรียนหรืออาคารเรียนไม่เพียงพอได้แก้ปัญหาโดยให้นักเรียนปฏิบัติศาสนกิจที่สุเหร่า มัสยิด บ้านพักครูที่ว่าง ห้องประชุม หน้าระเบียงห้อง อาคารเอนกประสงค์ บ้านพักอนามัย และบาหลีซาอะห์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าโรงเรียนพยายามจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ดีที่สุดตามสภาพที่มีอยู่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้นและเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกภาคปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย ข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ ห้องละหมาดมีลักษณะคับแคบไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่เข้าไปละหมาด ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรจะแก้ปัญหาโดยการจัดกิจกรรมละหมาดเป็นรอบ หรือหากจะจัดพร้อม ๆ กัน ก็ควรหาบริเวณกว้าง ๆ เช่น ห้องประชุม บริเวณหน้าระเบียงห้อง หรือบริเวณกลางสนามที่มีร่มไม้ใหญ่ วิธีนี้ออกจากเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมพร้อม ๆ กันแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยกันรักษาความสะอาดของบริเวณโรงเรียนและสร้างเสริมให้

นักเรียนมีระเบียบวินัยอีกด้วย อีกประการหนึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณเป็นกรณีพิเศษให้แก่โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามเพื่อจะได้ขยายห้องละหมาดให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2.4 ในด้านการจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอนนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสรรงบประมาณ จึงต้องมีความรู้และมีทักษะในการจัดสรรงบประมาณด้วย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้รับงบประมาณไม่เพียงพอแต่โรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณสำหรับวิชาอิสลามศึกษาตามสัดส่วนที่เหมาะสม และได้จัดสรรตามความต้องการจำเป็นของครูสอนอิสลามศึกษา โดยการสำรวจความต้องการของครู จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีการช่วยเหลือด้านงบประมาณเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาเป็นอย่างดี

2.2.5 ในด้านการประชาสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียน โดยใช้วิธีประชุมชี้แจง และผู้บริหารโรงเรียนกับครูสอนอิสลามศึกษาออกไปเยี่ยมเยียนพบปะพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีความคาดหวังจากการประชาสัมพันธ์คือ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเพื่อกระตุ้นให้พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญในการให้การศึกษาแก่บุตรหลาน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาเป็นอย่างดีแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีให้พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนว่าโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนอะไร ได้ดำเนินการอย่างไร และจะทำให้เด็กนักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงในด้านใดบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521) ว่า การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้ผู้ปกครอง กรรมการศึกษา และประชาชนในชุมชนทราบว่าการใช้หลักสูตรนั้นลูกหลานของเขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยม และความสามารถในการแก้ปัญหา

2.3 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

2.3.1 ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอนทุกครั้ง มีการชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียน

ทุกครั้งที่เข้าสอน ผู้วิจัยเห็นว่า ครูสอนอิสลามศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คาบเวลาที่กำหนดให้กับการปฏิบัติจริงในการสอน ครูส่วนใหญ่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในคาบเวลาที่กำหนดให้ได้อย่างเพียงพอ โดยใช้วิธีการเลือกกิจกรรมบางกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาในแต่ละบทเรียนมาใช้ ข้อที่น่าสังเกตคือ ครูส่วนใหญ่ต้องการความรู้เรื่องวิธีสอนและเทคนิคการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน จะเห็นได้ว่าการจัดการอบรมหรือสัมมนาที่ทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 จัดนั้นไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่ทั้ง 3 หน่วยงานนั้นจัดการอบรมหรือสัมมนาเป็นประจำทุกปี และในหัวข้อเรื่องที่ใกล้เคียงกัน อาจจะเนื่องมาจากว่าหน่วยงานที่จัดไม่ได้สำรวจความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมหรือสัมมนา และไม่มีการวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่า ในการอบรมหรือสัมมนานั้น หน่วยงานที่จัดควรใช้ข้อมูลจากการนิเทศให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด ควรมีการสำรวจความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมหรือสัมมนา ควรวางแผนการอบรมหรือสัมมนาให้ดีที่สุด และควรจัดในหลาย ๆ รูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สงัด อุทรานันท์ (2528) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การเตรียมบุคลากรเพื่อ การใช้หลักสูตรใหม่ อาจจะทำในหลายวิธี เช่น อาจใช้วิธีการประชุมชี้แจง การอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสาร และสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ ถ้าหากหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นจะถูกนำไปใช้กับกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวาง การเตรียมบุคลากรก็ควรจะได้ดำเนินการในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อจะให้การกระจายข้อมูลเป็นไปอย่างกว้างขวาง และถึงกลุ่มผู้ใช้โดยทั่วถึงกัน

2.3.2 ในด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนโดยการจัดป้ายนิเทศ รองลงมา ได้แก่ การประกวดกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดนิทรรศการ นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมบริการเสียงตามสาย การศึกษานอกสถานที่ จัดกิจกรรมวันสำคัญ การบรรยายธรรม และการร่วมกิจกรรมทางศาสนากับชุมชน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าโรงเรียนพยายามจัดกิจกรรมหลายอย่าง ถึงแม้ว่ามีการจัดเป็นบางครั้งหรือจัดเฉพาะที่เห็นว่าสำคัญ ก็จะช่วยทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนวิชาอิสลามศึกษา ทั้งที่การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้นควรเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี อติศักดิ์ ทองบุญ (2522) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนจริยศึกษาควรสอนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งคือ ให้ได้ทักษะ สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและได้รับผลดีตามที่

เรียนมา ฉะนั้นตัวครูสามารถจัดกิจกรรมเป็นประจำเสมอได้ น่าจะเป็นผลดีมาก สำหรับการสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ และอำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รองลงมา ได้แก่ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ ให้การยกย่องชมเชยและให้กำลังใจ สิ่งเหล่านี้มีผลทางด้านจิตวิทยาในการปฏิบัติงานของครู ที่เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในด้านนี้ สำหรับผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาคือ ครูภายในโรงเรียนทุกคนร่วมกันจัดทำ รองลงมา ได้แก่ ครูสอนอิสลามศึกษากับนักเรียนร่วมกันจัดทำ ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูภายในโรงเรียนทุกคน ครูสอนอิสลามศึกษา และนักเรียนร่วมเป็นผู้จัดทำนั้น น่าจะเป็นผลดีในทางปฏิบัติเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในทางปฏิบัติร่วมกัน แต่ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนรวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียน ควรมีโอกาสได้ร่วมกันจัดทำด้วย เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้นในเรื่องการสอนซ่อมเสริมนั้น ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสอนซ่อมเสริมโดยการสำรวจจุดบกพร่องของนักเรียน แล้วสอนซ่อมเสริมโดยใช้วิธีมอบหมายงานเพื่อเสริมความรู้ความสามารถของนักเรียน รองลงมา ได้แก่ ให้เด็กเก่งสอนเด็กอ่อน และให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การสอนซ่อมเสริมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้าสามารถเรียนทันเพื่อน ช่วยให้นักเรียนเรียนแล้วไม่เข้าใจ มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนที่เรียนแล้วยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล ช่วยให้นักเรียนที่เรียนดีเรียนเก่ง มีความฉลาดอยู่แล้ว มีโอกาสเสริมความรู้ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูควรจะต้องให้มีการสอนซ่อมเสริม เพราะจากปัญหาที่ครูส่วนใหญ่พบในปัจจุบันคือ ความรู้เบื้องต้นและทักษะพื้นฐานของนักเรียนมีความแตกต่างกันมากเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ได้เรียนวิชาศาสนาจากสุเหร่า มัสยิด ปอเนาะในหมู่บ้านอยู่แล้ว

2.3.3 ในด้านเทคนิคและวิธีสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอนทุกครั้ง วิธีสอนที่ใช้กันมากคือ การฝึกปฏิบัติ รองลงมา ได้แก่ การสาธิต และการอภิปราย ได้ศึกษาเทคนิคและวิธีสอนจากแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา รองลงมา ได้แก่ คู่มือครู และจากการเข้ารับการอบรมและฟังการบรรยายจากวิทยากร ใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นประจำ มีเกณฑ์ในการเลือกวิธีสอน คือ เลือกวิธีสอนให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้วิจัยเห็นว่า การสอนจะได้ผลดีนั้น ผู้สอนจะต้องเอาใจใส่ต่อการสอน มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี และเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพราะการสอน

นั้นเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล โดยมีผู้สอนเป็นผู้ปฏิบัติการสอนที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้สอนจะต้องมีวิจรรณญาณพิจารณาเลือกวิธีสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสม ครูควรใช้เทคนิคและวิธีสอนหลาย ๆ แบบ ทั้งนี้เพราะในการสอนแต่ละครั้งนั้นย่อมประกอบด้วยจุดมุ่งหมายหลายประการ จุดมุ่งหมายแต่ละประการจะบรรลุผลได้นั้นผู้สอนจะต้องมีความชำนาญ มีเทคนิคในการสอน ตลอดจนการเลือกวิธีสอน ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับ สุมิตร คุณานุกร (2518) ที่กล่าวว่า การสอนที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในการสอนที่กำหนดให้ นั้น ครูควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ ทั้งนี้เพราะในการสอนแต่ละครั้งย่อมประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายหลาย ๆ ประการ จุดมุ่งหมายแต่ละประการจะบรรลุผลสำเร็จได้ต้องอาศัยวิธีการสอนแต่ละแบบที่เหมาะสม

2.3.4 ในด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้ประเมินผลการเรียนทุกครั้งเมื่อเรียนภาคทฤษฎีและเมื่อมีการฝึกภาคปฏิบัติเสร็จแล้ว โดยใช้วิธีการสังเกต รองลงมา ได้แก่ การสัมภาษณ์ และทดสอบภาคปฏิบัติ ในสถานการณ์จริง นอกจากนั้นยังใช้วิธีการรายงานเป็นกลุ่มย่อย การเขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้าและการทดสอบ และนำผลการประเมินมาใช้เกี่ยวกับการปรับปรุงวิธีสอนของตนเอง รองลงมา ได้แก่ เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนปรับปรุงตนเอง ผู้วิจัยเห็นว่า การวัดและประเมินผลการเรียนเมื่อเรียนภาคทฤษฎีและฝึกภาคปฏิบัติเสร็จแล้ว จะทำให้ครูสามารถเตรียม กำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการวัดได้ชัดเจน สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอนและสามารถนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและนักเรียนในแต่ละบทเรียนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นได้ ส่วนการใช้วิธีการวัดผลหลาย ๆ วิธีนั้นย่อมเป็นผลดี ทำให้ครูสามารถทำการวัดผลได้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหมดของนักเรียน อาจจะช่วยให้นักเรียนสนใจ และกระตือรือร้นในการเรียนวิชาอิสลามศึกษาเพิ่มขึ้น ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนในด้านความเข้าใจ รองลงมา ได้แก่ การนำไปใช้และความรู้ความจำ แสดงว่าครูได้ใช้องค์ประกอบในการวัดหลายด้าน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้วิชาอิสลามศึกษา ซึ่งอดิศักดิ์ ทองบุญ (2522) ได้ให้แนวคิดในการสอนจริยศึกษาไว้ว่า ควรสอนให้บรรลุเป้าหมาย 3 ประการคือ

1. ให้ได้ปัญญาหรือความรู้ คือ รู้เรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรมอันเป็นเนื้อหาวิชา
2. ให้ได้เจตคติที่ดีต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมที่เรียน คือ ให้เกิดความเชื่อ และ

เลื่อมใสจนอยากนำไปปฏิบัติ

3. ให้ได้ทักษะ คือ สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และได้รับผลดีตามที่เรียนมา

ดังนั้นในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ถ้าไม่สามารถทำการวัดและประเมินผลได้ครบทุกข้อ อาจจะทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถประเมินผลทั้งหมดของการเรียนการสอนได้อย่างสมบูรณ์ แนวการปฏิบัติเช่นนี้จึงควรนำไปปฏิบัติต่อไป

อีกประการหนึ่งผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้ทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน และทักษะเบื้องต้นในการเรียนวิชาอิสลามศึกษาของนักเรียน ได้ทำการทดสอบนักเรียนในสัปดาห์แรกเมื่อเปิดภาคเรียน โดยครูจัดทำเครื่องมือขึ้นมาเอง และใช้วิธีสอบถาม รองลงมา ได้แก่ สัมภาษณ์ และสังเกต ผู้วิจัยเห็นว่าในการทดสอบวัดความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นในการเรียนของนักเรียนนั้น ควรจะทดสอบทุกครั้งก่อนที่จะมีการเรียนการสอนเนื้อหาใหม่ เพราะเป็นการช่วยให้ครูผู้สอนได้ทราบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนที่แท้จริงก่อนการสอน ทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น และสามารถจัดการสอนซ่อมเสริมได้ผลมากยิ่งขึ้นด้วย ทั้งยังสามารถเปรียบเทียบระหว่างผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกด้วย

ตอนที่ 3 ปัญหาในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523

3.1 เกี่ยวกับการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

3.1.1 ในด้านการวางแผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ รองลงมา ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการ และช่วงเวลาในการดำเนินการไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องบริหารการใช้งบประมาณและเวลาในการดำเนินการให้รัดกุม ชัดเจน และได้ประโยชน์สูงสุด และจะต้องประชุมชี้แจงบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีความเข้าใจในเรื่องการวางแผน แล้วนำกุศโลบายที่เหมาะสมมากระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรเหล่านั้นเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการวางแผน

3.1.2 ในด้านการจัดหา/ทำและใช้วัสดุหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ รองลงมา ได้แก่ ขาดความรู้และทักษะในการผลิต และขาดแหล่งศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ ผู้บริหาร

โรงเรียนควรจะต้องงบประมาณไว้เฉพาะ หรืออาจจะจัดหารายได้จากทางอื่น ๆ มาช่วยสนับสนุน เพราะการจัดทำวัสดุหลักสูตรนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน และควรจะต้องประสานกับศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการผลิตวัสดุหลักสูตรและจัดแหล่งความรู้สำหรับให้ครูภายในกลุ่มโรงเรียนได้ศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หรืออาจจะเชิญวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และบุคคลในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรร่วมกันจัดทำ หรืออาจจะใช้วิธีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสอนอิสลามศึกษาผลิตวัสดุหลักสูตรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้คณะกรรมการวิชาการกลุ่มโรงเรียนพิจารณาให้ใช้ได้ โดยมีการประกาศเกียรติคุณและเผยแพร่ผลงานไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ด้วย

3.2 เกี่ยวกับการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเพื่อการใช้หลักสูตร

3.2.1 ในด้านการเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ขาดการนิเทศติดตามผล ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้นิเทศมีจำนวนน้อย และมีเวลาไม่เพียงพอ เพราะผู้นิเทศส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ โรงเรียน และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ โรงเรียนจึงควรแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อปฏิบัติงานด้านนิเทศ ปัญหาที่ประสบรองลงมาคือ ครูไม่เห็นความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของตนเอง โรงเรียนควรจะต้องจัดการนิเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพิ่มความถี่ในการนิเทศและการวางแผนการสอนร่วมกับครูผู้สอนก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของตนเอง

3.2.2 ในด้านการจัดตารางสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ไม่มีเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริม ทั้งนี้อาจเนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเรื่องงบประมาณในการเบิกจ่ายค่าตอบแทนสำหรับครูสอนอิสลามศึกษา แต่จากสภาพการใช้หลักสูตรพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อนหรือเรียนเก่ง โดยการสำรวจจุดบกพร่องของเด็ก มอบหมายงานเพื่อเสริมความรู้ความสามารถของนักเรียน ให้เด็กเก่งสอนเด็กเรียนอ่อน และให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม (จากตารางที่ 20) ปัญหาที่ประสบรองลงมา ได้แก่ การสอนวิชาอิสลามศึกษาอยู่ในช่วงบ่าย เด็กไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร และจำนวนคาบที่กำหนดให้ไม่เพียงพอ จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องพยายามวางแผนการสอนให้ดีที่สุด เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้อง

คล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละบทเรียน และให้ตรงตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

3.2.3 ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบมากที่สุดคือ โรงเรียนมีห้องเรียนจำนวนจำกัดไม่สามารถจะจัดห้องเอกเทศสำหรับวิชาอิสลามศึกษาได้ ปัญหารองลงมาคือ ห้องเรียนและห้องละหมาดมีขนาดไม่พอเหมาะแก่กับจำนวนนักเรียน และมีงบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์สำหรับห้องละหมาดได้ ในเรื่องนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณเป็นกรณีพิเศษ สำหรับการปรับปรุงอาคารและสถานที่ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา สำหรับทางด้านโรงเรียนนั้นการช่วยผ่อนคลายนโยบายนี้อาจทำได้โดยใช้บริเวณและสถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติศาสนกิจของนักเรียน เช่น อาคารเอนกประสงค์ หน้าระเบียงห้องเรียน ในสนามได้ร่มไม้ใหญ่ สุเหร่า มัสยิด หรือบาหลีอาซาหะห์ที่อยู่ใกล้โรงเรียน เป็นต้น หรืออาจจะขอความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนในการสร้างสถานที่ละหมาดและจัดหาวัสดุอุปกรณ์สำหรับห้องละหมาด

3.2.4 ในด้านการจัดสรรงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ โรงเรียนได้รับงบประมาณจำนวนจำกัดมาก ไม่สามารถแบ่งจัดสรรให้วิชาอิสลามศึกษาได้ รองลงมา คือ ไม่ได้รับงบประมาณสำหรับจัดสรรให้วิชาอิสลามศึกษาเป็นการเฉพาะ โรงเรียนควรจะต้องช่วยผ่อนคลายนโยบายนี้โดยการจัดสรรงบประมาณให้วิชาอิสลามศึกษารวมกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพราะวิชาอิสลามศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และมีเนื้อหาบางส่วนสอดแทรกในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และอีกประการหนึ่ง สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 ได้ผลิตเอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาแจกจ่ายให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาอยู่แล้ว

3.2.5 ในด้านการประชาสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุด จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับปัญหา ขาดครูผู้ดำเนินการที่มีความรู้ความเข้าใจ ดังนั้นทางโรงเรียนควรจัดให้มีการอบรม การประชุมชี้แจง เขียววิทยากรมาบรรยาย มอบหมายให้อ่านหนังสือเพิ่มเติม หรือส่งครูไปรับการอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติม และสามารถร่วมกันดำเนินการ

ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรของโรงเรียนได้

3.3 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

3.3.1 ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาให้ความสำคัญกับปัญหาความรู้พื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยเห็นว่าทางแก้อาจทำได้โดยครูนำวิธีการแบ่งกลุ่มนักเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะนอกจากจะได้ประโยชน์จากการจัดกลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานระดับเดียวกันไว้ด้วยกันแล้ว ยังได้ฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันด้วย วิธีการแก้ปัญหาที่ต่อเนื่องจากการแบ่งกลุ่ม คือ การที่ครูต้องฝึกให้นักเรียนมีความรู้จนเกิดความชำนาญ หรือเกิดทักษะในการปฏิบัติ หรืออาจจะมีการทดสอบวัดความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยในการจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับความรู้พื้นฐานได้ดียิ่งขึ้น และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนได้ ควรจะมีการสอนก่อนเรียน และจัดให้เรียนเสริมตามเกณฑ์ที่ต้องการ หากโรงเรียนส่งเสริมให้มีการสอนซ่อมเสริม ก็จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษามีคุณภาพดียิ่งขึ้น

3.3.2 ในด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบมากที่สุดคือ ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ปัญหาเรื่องเวลาเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรตระหนักถึงความสำคัญในข้อนี้ พยายามจัดหาเวลาให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้สอนกิจกรรมบ้าง และกระตุ้นให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนว่าจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น และให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนด้วย ปัญหารองลงมา ได้แก่ ขาดเอกสารในการศึกษาค้นคว้า และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน อาจเนื่องมาจากครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา (จากตารางที่ 6) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรจะต้องให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิด หรือให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป

3.3.3 ในด้านเทคนิคและวิธีสอน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่สำคัญของครูสอนอิสลามศึกษา คือ ขาดสื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนที่วิชาอิสลามศึกษาอาจได้รับน้อย ทำให้การจัดซื้อหรือจัดหาสื่อการเรียนการสอนไม่

อาจจะสนองตามความต้องการของครูสอนอิสลามศึกษา จากปัญหานี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้เทคนิคและวิธีสอนของครูสอนอิสลามศึกษาที่ไม่สามารถจัดทำได้ตามความถนัด และความสามารถของตนเอง ดังนั้นโรงเรียนจึงควรจัดสรรงบประมาณในด้านนี้ให้เพียงพอ หรืออาจจะใช้วิธีการประสานกับศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาเพิ่มเติม อีกประการหนึ่ง โรงเรียนอาจจะส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสอนอิสลามศึกษาผลิตสื่อการเรียนการสอนง่าย ๆ ด้วยตนเองโดยการใช้วัสดุหรือเศษวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น และอาจจะขอความร่วมมือจากครูกายในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนที่มีความชำนาญในการผลิตสื่อการเรียนการสอนมาให้คำแนะนำช่วยเหลือครูสอนอิสลามศึกษา

3.3.4 ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหา ปัญหาที่ประสบมากที่สุดคือ ครูสอนอิสลามศึกษาขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผล ดังนั้นโรงเรียนจึงควรแก้ไขโดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลวิชาอิสลามศึกษา เพื่อให้ความรู้แก่ครูสอนอิสลามศึกษา สนับสนุนให้ครูสอนอิสลามศึกษาสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ และควรตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลทุกครั้งก่อนให้ครูสอนอิสลามศึกษานำไปใช้ ปัญหาที่ประสบรองลงมา คือ มีจุดประสงค์การเรียนที่ต้องวัดมากเกินไป และจุดประสงค์การเรียนรู้ในสมุดประจำชั้น (ป.02) กับสมุดประจำชั้นวิชาอิสลามศึกษา (อศ.ป.02) ไม่สัมพันธ์กัน ในเรื่องนี้ทางฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 ได้ผลิตเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2523 แจกจ่ายให้แก่โรงเรียนแล้ว และโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 87.20 ได้จัดไว้ให้ครูสอนอิสลามศึกษาแล้วด้วย (จากตารางที่ 16) พร้อมกันนั้นทางฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้จัดอบรมชี้แจงการใช้เครื่องมือดังกล่าวแล้วด้วย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องนิเทศครูสอนอิสลามศึกษาอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้ได้ทราบสภาพการใช้และปัญหาในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ผู้วิจัยขอ

เสนอแนะแนวทางต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ

1. หน่วยงานระดับนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรดำเนินการในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาดังนี้คือ

1.1 ควรให้กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ หรือกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดทำหนังสือหรือเอกสาร สำหรับให้นักเรียนใช้ประกอบการเรียนและร่วมปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนวิชาอิสลามศึกษา

1.2 วางแผนการดำเนินงานตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอาศัยระบบข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นปัจจุบันซึ่งอาจจะได้จากการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2

1.3 ควรให้มีการประเมินโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประจำทุกปี เพื่อนำข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงจุดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขมาจัดการสัมมนาผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และจะได้นำผลการสัมมนานั้นไปใช้ให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติให้มากที่สุด

1.4 ควรจะได้กำหนดนโยบายในการดำเนินงานโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้แน่นอน ชัดเจน และเข้าใจง่าย พร้อมกันนั้น ควรประชาสัมพันธ์นโยบายในการดำเนินงานดังกล่าวนี้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ ทำความเข้าใจ และปฏิบัติในแนวเดียวกันอย่างทั่วถึง

1.5 ควรผลิตและนำเทคโนโลยีทางการศึกษาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เช่น ภาพทัศน์ (วีดีโอเทป) แถบบันทึกเสียง สไลด์ เป็นต้น

1.6 ควรจัดสรรงบประมาณเป็นกรณีพิเศษ สำหรับการปรับปรุงอาคารและสถานที่ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา

2. หน่วยงานระดับปฏิบัติการ

หน่วยงานระดับปฏิบัติการ ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงาน

การประณตศึกษาอำเภอ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งควรดำเนินการดังนี้คือ

- 2.1 โรงเรียนควรมีการเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้านเพื่อประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น การเตรียมความพร้อมในด้านเอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน บุคลากร สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เป็นต้น
- 2.2 โรงเรียนควรจัดให้มีคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อจะได้นิเทศติดตาม และประเมินผลอย่างใกล้ชิด และควรใช้กิจกรรมนิเทศหลาย ๆ ประเภท
- 2.3 โรงเรียนควรส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้ศึกษาต่อในระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี และระดับที่สูงกว่าปริญญา
- 2.4 โรงเรียนควรจัดสถานที่สำหรับศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิชาชีพ เพื่อจะได้นำไปพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
- 2.5 โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาหลาย ๆ กิจกรรม เพื่อให้การสอนในห้องเรียนได้พัฒนาและเห็นผลชัดเจนยิ่งขึ้น
- 2.6 โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนควรจัดกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนในเชิงบูรณาการกับโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นการประหยัดเวลา งบประมาณ กำลังงาน และกำลังความคิด เช่น การนำโครงการวินัยนักเรียน โครงการกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โครงการทันตสุขภาพ เป็นต้น เข้าบูรณาการกับโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมละหมาด โรงเรียนสามารถจะปลูกฝังนักเรียนในเรื่องความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และสถานที่ ความเป็นระเบียบวินัย การตรงเวลา การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี และคุณธรรมด้านอื่น ๆ อีก เป็นต้น
- 2.7 โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนควรจัดทำข้อทดสอบในหลาย ๆ รูปแบบ หรืออาจจะทำเป็นคลังข้อทดสอบก็ยิ่งดี เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ครูสอนอิสลามศึกษา และเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพของนักเรียนที่จบออกไปด้วย
- 2.8 โรงเรียนควรจัดทำเครื่องมือวัดความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้น วิชาอิสลามศึกษาของนักเรียนเพื่อจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของ

นักเรียน

2.9 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนอิสลามศึกษา

2.10 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรแนะนำช่วยเหลือให้ครูสอนอิสลามได้ใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นประจำสม่ำเสมอ และสนับสนุนส่งเสริมให้ครูสอนอิสลามศึกษานำเทคโนโลยีทางการศึกษาไปใช้ประกอบการเรียนการสอน

2.11 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียนและระดับห้องเรียน

2.12 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่เพื่อนำเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิด ประสบการณ์ เทคโนโลยีทางการศึกษา และนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาได้

2.13 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรประสานงานกับสมาคม องค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ เช่น สมาคมสตรีมุสลิมแห่งประเทศไทย สำนักงานกรรมการอิสลามประจำจังหวัด วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือช่วยเหลือทั้งในเรื่องเอกสาร สื่อการเรียนการสอน เงินบริจาค การศึกษาอบรมและสัมมนา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศการศึกษาของครูสอนอิสลามศึกษา
2. ควรมีการวิจัยการประเมินหลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช

3. ควรมีการวิจัยการประเมินแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 - 6
4. ควรมีการวิจัยการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนและครูสอน
อิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย